

Економічні науки

УДК 338.14:616-036.21

Пасулька Каріна Юріївна

*магістр факультету міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Пасулька Карина Юрьевна

*магистр факультета международных экономических отношений
Ужгородского национального университета*

Rasulka Karina

Master's degree

Uzhhorod National University

Кушнір Наталія Олексіївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородський національний університет*

Кушнир Наталья Алексеевна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры международных экономических отношений
Ужгородский национальный университет*

Kushnir Nataliya

PhD in Economics,

Associate Professor of International Economic Relations

Uzhhorod National University

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ БИЗНЕС В УСЛОВИЯХ КОРОНАКРИЗИСА

INTERNATIONAL BUSINESS IN THE CONDITION OF THE CORONA-CRISIS

Анотація. У даній роботі проаналізовано ситуацію у сфері світової економіки та бізнесу під час пандемії COVID-19. Коронавірусом, що пішов з Китаю, вже заразилися понад 30 млн. людей у світі. Проте поширення хвороби також надзвичайно серйозно вплинуло і на економіки різних країн світу. В Організації з економічного співробітництва та розвитку вже заявили, що світові знадобиться багато років, аби оговтатися від пандемії. ВВП Євросоюзу в другому кварталі 2020 року показав рекордне падіння - 14,4% в річному вираженні. Розмір німецької економіки повернувся на рівень 2011 року, іспанської - 2002 року, а економіка Італії відкинута в початок 1990-х. Ці та інші характеристики показують важливість дослідження даної тематики та проблеми, оскільки вона стосується не певного регіону чи конкретної країни, але цілого світу.

Ключові слова: коронавірус, пандемія, карантинні обмеження, економіка, ВВП, безробіття, міжнародний бізнес, фондова біржа.

Аннотация. Данная работа занимается анализом и изучением мировой ситуации в сфере экономики и бизнеса во время пандемии COVID-19. Коронавирусной инфекцией уже заразились более 30 млн людей в мире. Однако распространение болезни также чрезвычайно серьезно повлияло и на экономики разных стран по всему миру. В Организации по экономическому сотрудничеству и развитию уже заявили, что миру понадобится много лет, чтобы оправиться от пандемии. ВВП Евросоюза во втором квартале 2020 показал рекордное падение - 14,4% в годовом выражении. Размер немецкой экономики вернулся на уровень 2011 года, испанской - в 2002 году, а экономика Италии отброшена в начало 1990-х. Эти и другие

характеристики показывают важность исследования данной тематики и проблемы, поскольку она касается не определенного региона или конкретной страны, но всего мира.

Ключевые слова: коронавирус, пандемия, карантинные ограничения, экономика, ВВП, безработица, международный бизнес, фондовая биржа.

Summary. Introduction. The situation in the global economy and business during the COVID-19 pandemic is analyzed in this article. More than 30 million people worldwide have already been infected with the coronavirus, which came from China. However, the spread of the disease has also had an extremely serious impact on the economies of various countries in the world. The Organization for Economic Co-operation and Development has already said that it will take many years for the world to recover from the pandemic. EU GDP in the second quarter of 2020 showed a record decline - 14.4% year on year. The German economy returned to the level of 2011, the Spanish - in 2002, and the Italian economy was rejected in the early 1990s. These and other characteristics show the importance of research on this topic and problem, because it does not apply to a particular region or a particular country, but the whole world.

Key words: coronavirus, pandemic, quarantine restrictions, economy, GDP, unemployment, international business, stock exchange.

Вступ та постановка проблеми. Коронавірус – тема, яка тримається в топі новинних стрічок уже майже рік. Світ лихоманить, а експерти наполягають, що епідемія послужила поштовхом до початку світової економічної кризи. З чим зіткнулася світова економіка, що слід зробити зараз бізнесу, як поводитися інвесторам – дані питання ми спробуємо вяснити у статті. Намагаючись зрозуміти суперечливий вплив пандемії на економіку, ми

підсумовуємо вплив COVID-19 на окремі аспекти світової економіки та міжнародного бізнесу, концентруючись на первинних секторах, які включають галузі, що беруть участь у видобутку сировини, вторинні сектори, що беруть участь у виробництві готової продукції та третинних секторів, включаючи всі галузі надання послуг. Covid-19, ймовірно, матиме довгостроковий вплив на здоров'я як людей, так і на економіку та системи охорони здоров'я далеко за межами 2020 року. Поточні дослідження виявляють потенційні довгострокові наслідки COVID-19, але на цьому етапі пандемії довгострокові наслідки залишаються в основному невідомими. У міру того, як з'являються дослідження, ми все більше розуміємо, що COVID-19 буде давати нам знати за себе ще довгі роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки обговорювана проблема є досить новою, основні публікації доступні на даний час це онлайн дані та статистики держав, публікації ООН, ЄС та таких організацій як Міжнародна організація праці, Міжнародний валютний фонд, ЄБРР, досить багато корисної інформації можна дізнатись від глобальних статистично-аналітичних компаній, як от McKinsey Global Surveys та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загалом обговорювана проблема є першому в своєму роді, тому якщо ми зауважимо про вирішення раніше невирішених питань даної тематики, то їх виникне досить багато. Світ і до цього стикався з економічними кризами, але жодна з них не мала такий масштабний та колосальний характер, тому розробники економічних стратегій виходу з даної кризи якщо і звертатимуться до минулого, то лише для порівняння, оскільки жодна з стратегій, на нашу думку не буде ефективною у даному випадку.

Постановка завдання та формулювання цілей статті: Основне завдання даної роботи полягає у визначенні умов існування міжнародного

бізнесу під час карантинних обмежень пов'язаних з пандемією коронавірусу, вплив даних обмежень на бізнес на вітчизняному та світовому ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Майже один мільйон смертей, близько 31 мільйон підтверджених випадків, і мільярди людей по всьому світі, які очікують на прорив у медицині, що зможе зупинити поширення COVID-19. Але не тільки людські втрати від коронавірусу, який з'явився наприкінці минулого року і призвів до пандемії, а й економічні втрати майже такі ж приголомшливі. Організація економічного співробітництва та розвитку прогнозує, що показники світової економіки цьогоріч знизяться на 6%, а чи й на усі 7,6%, якщо «у більшості країн відбудеться друга хвиля спалаху хвороби до кінця цього року», а вона вже відбувається. За прогнозами, рівень безробіття становитиме від 9,2% до 10%, тобто без роботи можуть опинитися 360 мільйонів із 3,6 мільярда працевлаштованого населення по всьому світі.

Ще близько 1,6 мільярда людей, які працюють у неформальному секторі економіки, можуть постати перед нестачею засобів для існування через різке скорочення робочих годин, повідомляють у Міжнародній організації праці (МОП). Економісти кажуть, що до кінця наступного року втрата доходу буде найбільшою за останнє століття, за винятком воєнного часу [3].

«Уперше з часів Великої депресії країни, як із розвинутою економікою, так і з ринком, який формується, будуть перебувати у стані рецесії. Економічна криза, спричинена спалахом COVID-19, завдає шкоди економікам незалежно від рівня доходів. COVID-19 суттєво впливає як на країни з нижчим, так і з середнім рівнем доходу.

В Організації з економічного співробітництва та розвитку вже заявили, що світові знадобиться багато років, аби оговтатися від пандемії. Вже зараз

економічні наслідки поширення хвороби є більшими, ніж просто фінансова криза. За його словами, вірити в те, що постраждалі країни зможуть швидко відновити свої економіки - це "видавати бажане за дійсне" [2].

Перед тим, як перейти до самої суті проблеми важливо визначити, що ж таке криза.

Економічну кризу можна охарактеризувати як різке погіршення економічного стану країни, що виявляється в значному спаді виробництва, порушенні виробничих зв'язків, що склалися, банкрутстві підприємств, зростанні безробіття, і у результаті — в зниженні життєвого рівня, добробуту населення.

Є три категорії криз:

Структурні (криза 2008 року з вторинною іпотекою, великий перекис фінансово-економічної системи з драматичними наслідками для економіки). Зараз таких критичних структурних змін немає. Так, є певні «бульбашки», наприклад, студентський борг у \$1,7 трлн, федеральний борг США \$22,7 трлн, розрив у пенсійному забезпеченні, проблеми у фінансуванні системи охорони здоров'я США, ринок акцій поки недешевий, але критичних чинників ще немає. Єдине, що може вплинути на продовження кризи, – це корпоративний борг.

Циклічні. Економіка і ринки циклічні. Зростання в новому циклі починається з більш високої точки, ніж в попередньому, і цим створюється нова додана вартість. Це і є фундамент ринку акцій. Тому в довгостроковій перспективі є сенс вкладатися в ринок акцій, бо він – відображення розвитку людства.

Подієві. Яскравий приклад – подієва криза, що наступила після руйнування веж-близнюків (11 вересня 2001 року) [1].

Нинішня криза – комбінація циклічної і подієвої криз.

«Правило №1 «вірусної економіки» – це контролювати розповсюдження вірусу, щоб економіка відновилася».

Тільки до початку червня 2020 року уряди по всьому світі витратили близько 10 трильйонів доларів із державного бюджету на протидію економічним наслідкам пандемії.

Реакція урядів різних країн була такою собі сумішшю традиційних підходів, таких, як прями платежі домогосподарствам і представникам бізнесу, дешеве кредитування, відтермінування сплати податків і оренди з надією на якнайскоріше повернення до нормального життя на додаток до інфраструктурних проєктів, готових до початку реалізації.

Досвід таких країн, як Росія й Іран, а також Білорусі, Румунії чи Сербії, підкреслює ті стримувальні обмеження, з якими зіткнулися багато країн по всьому світі, що нині намагаються знайти шляхи відновлення економіки.

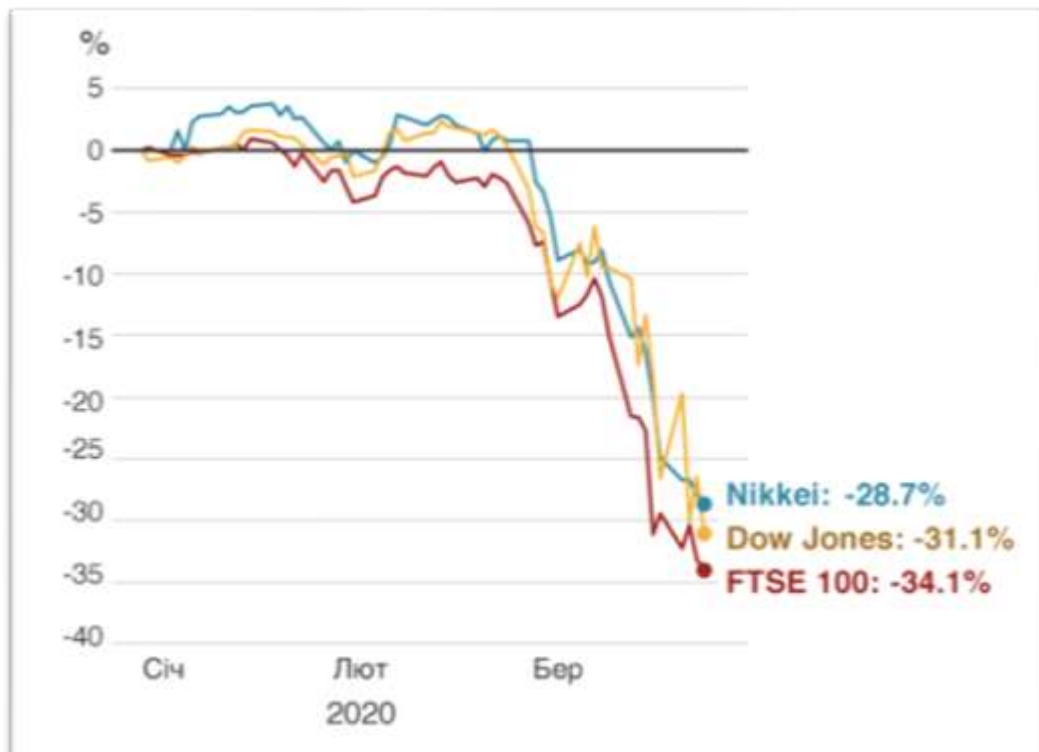
За даними МВФ, загальний дефіцит бюджетів країн світу - на найвищому рівні після Другої світової війни [3].

Далі ми наведемо деякі статистичні дані, які наочно покажуть перепад у деяких сферах міжнародного бізнесу.

Фондові біржі

Зміни на фондових ринках, де купують і продають акції компаній, впливають не лише на самі компанії і трейдерів. Вони впливають на те, як у світі рухаються інвестиції, а також на пенсійні та інші заощадження у багатьох країнах, адже, наприклад, пенсійні фонди часто вкладають гроші клієнтів у цінні папери. Усі головні індекси провідних фондових бірж світу в Японії, Британії та США суттєво впали відтоді, як наприкінці минулого року хвороба почала поширюватися. Від початку нового року FTSE впав на 34,1%, DowJonesIndustrialAverage - на 31,1%, а Nikkei - на 28,7%. Детальніше зображено на рисунку 1.

Рис. 1. Вплив коронавірусу на ринки від початку спалаху [5]

При цьому американський DowJones та британський FTSE пережили рекордні падіння за понад 30 років - від 1987.

Ці цифри означають: інвестори бояться, що поширення коронавірусу припинить зростання економіки, а дії урядів будуть недостатніми, аби запобігти поширенню хвороби.

У відповідь на це центральні банки у багатьох країнах почали знижувати облікові ставки, щоб зробити гроші дешевшими, а позики - доступнішими. В теорії це також має підтримати споживчий попит.

Туризм

Із тисячами скасованих рейсів, відряджень і відпусток, туристична галузь зазнала величезних втрат. Уряди по всьому світу запровадили заборони на подорожі, аби стримати поширення вірусу. ЄС на 30 днів заклав свої зовнішні кордони для усіх, хто не є громадянами країн-членів. Це

безпрецедентний крок. У США наклали обмеження на авіасполучення із Європою.

Рис. 2. Вплив пандемії COVID-19 на світовий туризм у першому кварталі 2020 р. (порівняно з 1 кварталом 2019 р.) [6]

Рис. 2 демонструє масштаб збитків у сфері міжнародного туризму, загалом їх сума на перший квартал 2020 року становила приблизно 80 млрд. дол. США, але дана цифра не є остаточною. Найбільш враженим регіоном в даній сфері виявився Азіатсько-Тихоокеанський. За оцінками Tourism Economics, збитки у галузі подорожей і туризму лише у США можуть становити щонайменше 24 млрд доларів. США можуть недорахуватися понад 8 млн туристів, і тоді ці втрати будуть більшими, ніж після атак 2001 року, коли кількість туристів скоротилася на 7,7 мільйона. А це, у свою чергу, може призвести до втрати 825 тисяч робочих місць [5].

Країнам, що сильно залежать від туризму, необхідно досягти балансу між питаннями охорони здоров'я та економічними інтересами. Однак навіть відчувши нагальну потребу у відкритті своїх кордонів за межі так званої «бульбашки», слід пам'ятати про те, що вони не обов'язково відразу зустрінуть натовпи відвідувачів [6].

Авіаіндустрія

Спочатку більшість авіакомпаній припинили чи скоротили рейси до Китаю. Потім удару зазнав авіабізнес у Європі. А з рішенням президента США про 30-денну заборону на поїздки з Європи, криза у галузі набула дійсно глобального масштабу. За останніми оцінками Міжнародної асоціації авіаційного транспорту (ІАТА), *втрати галузі можуть сягнути 113 мільярдів доларів*. Лише два тижні тому оцінки втрат не перевищували 30 мільярдів доларів. Загалом, за оцінками ІАТА, міжнародний авіабізнес може скоротитися на 19%. Оглядачі порівнюють наслідки для галузі не лише із кризовим 2008, але й з ситуацією, що сталося після терористичних атак 11 вересня 2001 року.

Акції найбільшої авіакомпанії світу, American Airlines, впали на 32% від початку року, німецької Lufthansa - на 29%.

Лише з початку березня Lufthansa скасувала 7 100 рейсів у Європі, переважно з Німеччини до Італії. На землізалишаються близько 150 із 770 літаків авіакомпанії [6].

Побоювання інвесторів

Під час кожної кризи інвестори віддають перевагу безпечним активам. Серед них золото завжди вважали абсолютно надійним. До березня ціни на золото стабільно зростали.

Але зараз інвестори настільки непевні у тому, як розвиватимуться події і якими можуть бути наслідки для світової економіки, що обвалилися навіть ціни на золото [1].

Крім того, ціни на нафту впали до найнижчого рівня майже за 20 років – від червня 2001. Інвестори побоюються, що подальше поширення вірусу зумовить уповільнення світової економіки, а відтак, зменшиться і попит на нафту [5].

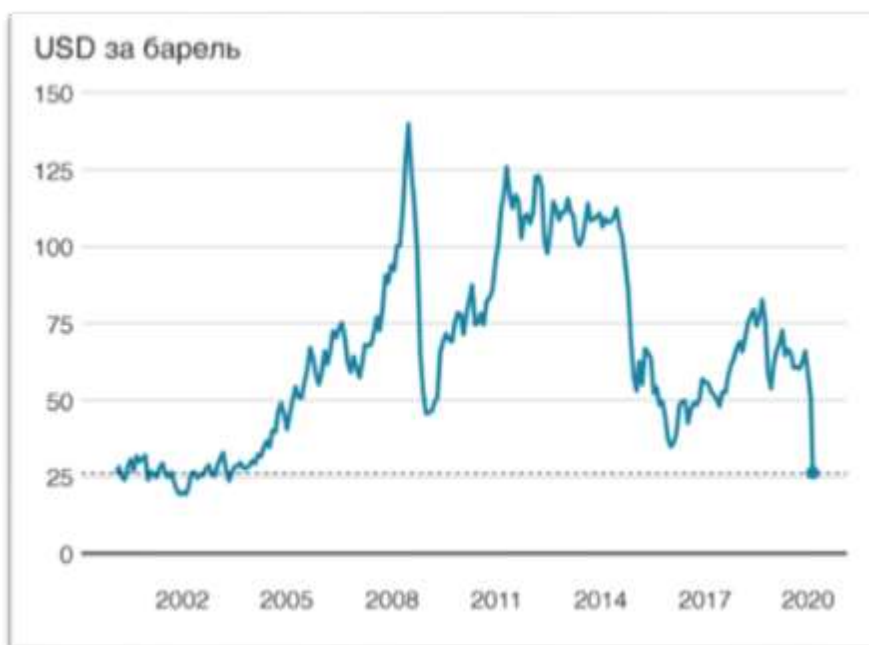
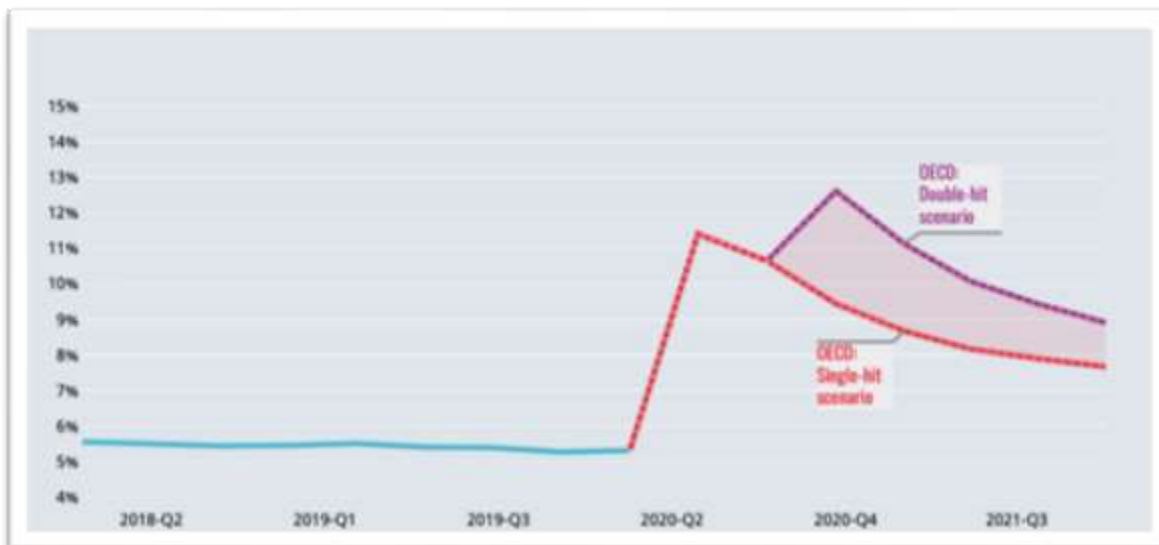

Рис. 3. Коливання ціни на нафту з 2002 по 2020 рр. [5]

Рівень безробіття

Через коронавірус рівень безробіття у розвинених країнах зросте до 10% за результатами 2020 року. Прогноз опублікувала в доповіді Employment Outlook 2020 Організація з економічного співробітництва та розвитку (OECD).

До початку коронакризи OECD прогнозувала рівень безробіття за підсумками поточного року на рівні 5,3%.

Рис. 4. Прогноз рівня безробіття OECD на 2020-2021 рр. [8]

З рис. 4 відмітимо, що друга хвиля пандемії—фіолетовий пунктир на рисунку, може підвищити рівень безробіття до 12%. У будь-якому зі сценаріїв, ринок праці в розвинених країнах не відновиться до 2022 року [8].

ВВП

Падіння реального ВВП країн Великої двадцятки у 2020 році складе 4,6%, а в наступному - очікується зростання на 5,3%. Хоч глобальна економіка і відновлюється, але ситуація все ще залишається нестійкою з огляду на пандемію коронавірусу. Аналітики прогнозують, що крайній ступінь невизначеності щодо подальшого поширення вірусу та темпів відновлення економіки, скоріш за все, буде стримувати довгострокові інвестиційні і споживчі рішення.

Прогнозується, що зниження ВВП в країнах з розвинутою економікою загалом складе 6,5%. При цьому, після передбачуваного зростання на 4,9% в 2021 році рівень реального ВВП в четвертому кварталі наступного року буде на 1% нижче докоронавірусного показника кінця 2019 року [9].

Висновки. На разі кожна галузь у світі зазнала впливу коронавірусу певним чином. Коронакриза» ставить набагато більше питань, аніж відповідей. Наразі жоден економіст не береться напевно прогнозувати, як довго відчуватимуться наслідки кризи та наскільки серйозними вони стануть.

У МВФ називають такі параметри, які впливатимуть на швидкість одужання економіки:

- тривалість пандемії та жорсткість карантинних обмежень,
- соціальне дистанціювання, яке впливає на споживання,
- можливість знайти роботи для звільнених/переміщених працівників в інших секторах,
- зміни у розподілі робочого часу через потребу у соціальному дистанціюванні та посиленні гігієнічних заходів, зростання видатків на це,
- швидкість відновлення ланцюжків поставок у світі,
- вплив від обмеження на перетині кордонів при загальному падінні попиту.

Також припускають, що нова економічна криза може радикально змінити нашу споживацьку поведінку. Наприклад, тривале перебування на карантині та робота з дому можуть сприяти тому, що частина офісної роботи стане віддаленою. Це зменшить попит на папір, офісне обладнання, а також на оренду офісних приміщень. Як наслідок, видозміниться і ринок нерухомості: попит на комерційні приміщення скоротиться, а ціни на оренду житла можуть зрости (так орендодавці компенсуватимуть втрату більш вигідних клієнтів з бізнес-середовища).

Також коронавірус може змінити наші звички. До прикладу, після карантину люди можуть і надалі уникати масових заходів (що вдарить по івент-індустрії) або ж менше відвідувати кафе та ресторанів; менше

користуватися громадським транспортом та проводити більше часу на природі (попит на послуги готелів впаде, натомість зросте популярність, наприклад, пішого туризму).

Для того, аби краще передбачити наслідки «коронакризи», потрібно більше часу та даних. Не менш важливою є передбачувана та стабільна ситуація з подоланням самого коронавірусу. Ймовірно, більш пізні прогнози економістів, зокрема МВФ, будуть точнішими та внесуть більше ясності у невизначене майбутнє економіки. Тоді ж можна буде по-справжньому оцінити наслідки небаченої досі економічної кризи у світі.

Література

1. Економіка коронавірусу: про майбутню кризу та перспективи для інвесторів. 2020. URL: <https://mind.ua/publications/20209036v-ekonomika-koronavirusu-pro-majbutnyu-krizu-ta-perspektivi-dlya-investoriv>. (дата звернення: 17.09.2020)
2. Економіка коронавірусу // CEO. 2020. URL: <https://ceoclub.com.ua/article/ekonomika-koronavirusu>. (дата звернення: 20.09.2020)
3. Економічна криза буде глибшою. Що це значить для України // BBC. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53163733> (дата звернення: 18.09.2020)
4. Зануда А. Коронавірус: скільки втрачає туризм / Анастасія Зануда // BBC News Україна. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>. (дата звернення: 21.09.2020)
5. Коронавірус в цифрах: як змінилася світова економіка // BBC. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51994936>. (дата звернення: 20.09.2020)

6. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні // HDC - Hotel and Destination Consulting. 2020. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>. (дата звернення: 19.09.2020)
7. Як відновлюватиметься світова економіка після коронавірусу? // Радіо Свобода. 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/economics-after-coronavirus/30692765.html>. (дата звернення: 21.09.2020)
8. Employment Outlook 2020 // OECD. 2020. URL: <http://www.oecd.org/employment-outlook/2020/>. (дата звернення: 21.09.2020)
9. Moody's очікує падіння ВВП країн G20 у 2020 році на 4,6% і зростання на 5,3% у наступному. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/26/664373/>. (дата звернення: 20.09.2020)

References

1. Ekonomika koronavirusu: pro majbutnyu krizu ta perspektivi dlya investoriv. 2020. URL: <https://mind.ua/publications/20209036v-ekonomika-koronavirusu-pro-majbutnyu-krizu-ta-perspektivi-dlya-investoriv>. (data zvernennya: 17.09.2020)
2. Ekonomika koronavirusu // CEO. 2020. URL: <https://ceoclub.com.ua/article/ekonomika-koronavirusu>. (data zvernennya: 20.09.2020)
3. Ekonomichna kriza bude glibshoyu. Sho ce znachit dlya Ukrayini // VVS. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-53163733> (data zvernennya: 18.09.2020)

4. Zanuda A. Koronavirus: skilki vtrachaye turizm / Anastasiya Zanuda // VVS News Ukrayina. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>. (data zvernennya: 21.09.2020)
5. Koronavirus v cifrah: yak zminilasya svitova ekonomika // BBC. 2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51994936>. (data zvernennya: 20.09.2020)
6. Pandemiya COVID-19 ta yiyi naslidki u sferi turizmu v Ukrayini // HDC - Hotel and Destination Consulting. 2020. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>. (data zvernennya: 19.09.2020)
7. Yak vidnovlyuvatimetsya svitova ekonomika pislya koronavirusu? // Radio Svoboda. 2020. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/economics-after-coronavirus/30692765.html>. (data zvernennya: 21.09.2020)
8. Employment Outlook 2020 // OECD. 2020. URL: <http://www.oecd.org/employment-outlook/2020/>. (data zvernennya: 21.09.2020)
9. Moody's ochikuye padinnya VVP krayin G20 u 2020 roci na 4,6% i zrostannya na 5,3% u nastupnomu. 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/26/664373/>. (data zvernennya: 20.09.2020)